

LBRIS

We know
books

Evelyn Waugh (1903-1966) este considerat unul dintre cei mai mari scriitori englezi ai secolului XX. A fost al doilea fiu al lui Arthur Waugh, editor și critic literar, și fratele lui Alec Waugh, romancier. A studiat la Colegiul Hertford, Oxford. A debutat în 1928, cu o lucrare despre viața lui Dante Gabriel Rossetti, și cu primul său roman, *Declin și prăbușire*. Au urmat rapid alte romane (*Vile Bodies*, 1930, *Black Mischief*, 1932, *A Handful of Dust*, 1934 și *Scoop*, 1938). *Întoarcere la Brideshead* a văzut lumina tiparului în 1945. Evelyn Waugh a vizitat mare parte din Europa, Orientul Apropiat, Africa și America tropicală, publicând de asemenea cărți de călătorie. În 1964 a publicat ultima sa carte, *A Little Learning*, primul volum din ceea ce se dorea a fi o autobiografie completă.

Evelyn
Waugh

Întoarcere la Brideshead

*Amintirile
sacre și profane
ale căpitanului
Charles Ryder*

Traducere
din limba engleză
și note
de Mihnea Gafița

EDITURA
ART

Cuprins

<i>Prolog</i>	9
CARTEA ÎNTÂI	
<i>Et in Arcadia ego</i>	29
CARTEA A DOUA	
<i>Brideshead părăsit</i>	199
CARTEA A TREIA	
<i>O smucitură de undiță</i>	297
<i>Epilog</i>	453

LBRIS

We know
books

Cartea întâi

**Et in Arcadia
ego**

Capitolul unu

„Am mai fost aici“, i-am spus; mai fusesem acolo; mai întâi cu Sebastian, în urmă cu mai bine de douăzeci de ani, într-o zi de iunie fără urmă de nor, când s-ar fi zis că șanțurile se albiseră de pătrunjel-câinesc și de crețușcă și că aerul era mai dens de la toate parfumurile verii; era o zi de o splendoare aparte, de felul celor pe care clima de la noi le îngăduie o dată sau de două ori pe an, când frunzele, și florile, și păsările, și pietrele strălucind în soare, și umbrele – parcă toate strigă sus și tare slava lui Dumnezeu; și chiar dacă mai fusesem acolo atât de des, și-n atâtea stări de spirit, la vizita aceea, prima, se întorcea sufletul meu acum, când ajunsesem din nou.

Și-atunci, în ziua cu pricina, venisem tot fără să știu care-mi era destinația. Se-ntâmpla în Săptămâna de Opturi⁶. Oxfordul – acum scufundat și obliterat, la fel de irecuperabil ca Lyonnaise⁷, atât de brusc se năpus-tiseră apele asupra lui – Oxfordul, cum spun, încă mai era, pe vremea aceea, un oraș în acvatintă. Pe străzile lui largi și liniștite, oamenii se plimbau și vorbeau la fel ca pe vremea lui Newman⁸; cețurile lui tomnatic,

⁶ *Eights Week*, regată de canotaj care se desfășoară între colegiile Universității Oxford în luna mai, echipajele concurând în formula opt plus unu.

⁷ Regat din ciclul de legende arthuriene, identificat mai târziu cu un pământ scufundat, aflat undeva dincolo de insulele Scilly, în largul extremității de sud-vest a insulei principale din arhipelagul britanic.

⁸ John Henry Newman (1801-1890), preot anglican trecut la catolicism în 1845, care a devenit cardinal și a condus așa-numita „Mișcare de la Oxford“, de readucere a Bisericii Anglicane la sânul Bisericii Catolice.

primăvara lui cenușie și rarele momente de splendoare din timpul verii – cum era și ziua aceea –, când castanii erau înfloriți și clopotele răsunau tare și limpede pe deasupra frontoanelor și cupolelor orașului, toate parcă emanau vaporii blajini ai unui mileniu întreg de învățătură. Această muțenie de mănăstire făcea ca răsetele noastre să capete ecou, de se mai rostogoleau încă, pline de voioșie, chiar și peste vacarmul care intervenea. Pentru că tot acolo, făcând notă discordantă, în Săptămâna de Opturi își făcea apariția o hoardă întreagă de muieret, cel puțin câteva sute, ciripind și zburătăcindu-se pe străzile pietruite, pe scări în sus și-n jos, admirând locurile și căutându-i plăcerile, bând vin roșu, mâncând sendvișuri cu castraveți; se lăsau purtate cu luntrele pe râu, mânate în stoluri către barjele colegiilor, întâmpinate la clubul Isis⁹ și la Uniune, la clubul de dezbateri, cu o desfășurare bruscă de flecăreli bizare, nelalocul lor, absolut întristătoare, gen Gilbert-și-Sullivan¹⁰ și cu efecte corale stranii prin capelele colegiilor. Ecouri ale prezenței intruselor pătrundeau prin toate cotloanele, iar în colegiul meu nici nu era un ecou, ci de-a dreptul o sursă de tulburare de cea mai joasă speță. Tocmai ne pregăteam să dăm un bal. Curtea interioară din față, unde locuiam și eu, fusese podită și acoperită cu foaie de cort; palmierii și azaleele – depozitate lângă locuința portarului; nenorocire, însă: profesorul care locuia deasupra mea, un individ cu mutră de șobolan, care avea nu știu ce legătură cu Științele Naturale, își cedase apartamentul ca să se amenajeze înăuntru o Garderobă pentru Doamne – și un anunț tipărit, care proclama ultrajul cu pricina, fusese atârnat la nicio palmă de stejarul meu.

⁹ În vecinătatea Oxfordului, pe o distanță de circa 10 mile (16 km), fluviul Tamisa este numit Isis.

¹⁰ Este vorba de cuplul format din libretistul Sir William Schwenck Gilbert (1836-1911) și compozitorul Sir Arthur Seymour Sullivan (1842-1900), care, între 1871 și 1896, au scris împreună 14 opere comice.

Nimeni nu era mai scandalizat de toată situația decât camerierul meu.

– Domnii care nu au parteneri sunt rugați, în măsura în care acest lucru este posibil, să ia masa în oraș în următoarele câteva zile, m-a informat el abătut. Aveți de gând să mâncați tot aici?

– Nu, Lunt.

– Ca să le dea și servitorilor o șansă, cică de-aia. Ce mai șansă! Trebuie să cumpăr o *pernuță de ace* pentru Garderoba Doamnelor. Ce-or mai vrea și cu dansul ăsta? Eu nu pricep care-i motivul. N-a mai fost niciodată dans în Săptămâna de Opturi. Cu Comemorarea¹¹ e altă poveste, că pică-n vacanță, dar nu în Săptămâna de Opturi, de parcă n-ar fi suficiente ceaiurile și râul. Dacă vreți să știți ce cred eu, domnule, numai din cauza războiului se-ntâmplă toate astea. Dacă nu era războiul, n-aveau cum să se mai întâmple.

Că doar eram în 1923 și pentru Lunt, ca pentru mii de alți oameni, lucrurile nu mai aveau cum să fie la fel ca-n 1914.

– Acum, vinul de seară – a continuat el din pragul ușii, după cum îi stătea în obicei, jumătate înăuntru și jumătate afară din cameră – sau poate vreun musafir sau doi la prânz mai au o noimă. Dar nu dansul. Toate astea le-au adus cu ei cei care s-au întors din război. Erau prea bătrâni și nu știau – și nici n-au vrut să-nvețe. Țasta-i adevărul. Și sunt unii care se mai și duc să danseze unde se duce tot orașul, la masoni – dar *pe-ăia* or să-i prindă supraveghetorii, să vedeți... În fine, iată-l pe lord Sebastian. Nu e cazul să mă-ntind aici la vorbă, când am de făcut rost de pernițe de ace.

Și-a intrat Sebastian, într-o pereche de pantaloni de flanel gri-perle, bluză de crep albă, cravată Charvet la

¹¹ *Commem.* (sau *Commemoration*) *Week* – Săptămâna de Comemorare – se ține la Oxford în prima săptămână de după încheierea cursurilor.

gât – cravata mea, din întâmplare, cu un model ca niște timbre poștale.

– Charles, ce naiba se-ntâmplă la colegiul tău? Ce fel de circ e-aici? Am văzut de toate, numai elefanți nu. Zău așa, tot Oxfordul s-a făcut brusc mai *mult* decât ciudat. Aseară colcăia de femei. Trebuie să plecăm de-ndată, să scăpăm de pericol. Am un automobil, și un coș de căpșune, și-o sticlă de Château Peyraguey – asta-i un vin de care n-ai gustat în viața ta, drept care nici să nu te prefaci. E divin cu căpșune.

– Unde mergem?

– În vizită la o cunoștință.

– La cine?

– Hawkins se numește. Ia niște bani cu tine, în caz că vedem ceva ce-o să vrem să cumpărăm. Automobilul este proprietatea unui anume Hardcastle. Să-i returnezi tu ce rămâne dacă eu nu scap cu viață; căci nu prea mă pricep să șofez.

Dincolo de poartă, dincolo de grădina de iarnă care fusese pe vremuri locul de întâlnire al frăției, se afla un Morris Cowley decapotabil, cu două locuri. Ursulețul lui Sebastian stătea la volan. L-am pus între noi – cică: „Ai grijă să nu i se facă rău“ – și-am luat-o din loc. Clopotele de la Sfânta Maria băteau de ora nouă; am evitat ciocnirea cu o față bisericască – pălărie de pai neagră, barbă albă – care dădea liniștit din pedale pe partea pe care nu trebuia a Străzii Mari, am traversat Carfax, am trecut de gară și, peste puțin timp, am ieșit în câmp deschis pe Șoseaua Botley; pe vremea respectivă, ieșeau repede în câmp deschis.

– Nu-i încă devreme? a întrebat Sebastian. Femeile încă-și mai fac nu știu ce-și fac femeile înainte să coboare. Trândăvia le-a venit de hac. Bine c-am plecat. Să-i dea Dumnezeu sănătate lui Hardcastle.

– Cine-o mai fi și el.

– El credea că vine cu noi. Și lui i-a venit de hac trândăvia. Mă rog, e drept că i-am spus la zece. Este un tip

foarte mohorât, de la mine din colegiu. Duce o viață dublă. Cel puțin, asta-i părerea mea, că duce. Doar nu poate să fie-ntruna Hardcastle, zi și noapte, mereu – nu, ce zici? Că, dac-ar fi, ar muri. Zice că-l cunoaște pe tatăl meu, ceea ce e cu neputință.

– De ce?

– Nimeni nu-l cunoaște pe papă, care-i o lepră socială. Ce, n-ai auzit?

– Păcat că nu știm să cântăm nici unul, nici altul, am zis eu.

La Swindon, am părăsit șoseaua principală și, în timp ce soarele urca tot mai sus, am luat-o printre niște ziduri de piatră și case cu pereții din piatră cioplită. Să fi fost ora unsprezece când Sebastian, fără niciun avertisment, a cotit-o pe un drum de țară și a oprit. Era de-acum destul de cald cât să ne uităm după vreo umbră. Pe o coamă de deal păscută de oi, sub un pâlț de ulmi, ne-am îndopat cu căpșunile și-am băut vinul – combinate, erau delicioase, după cum dăduse asigurări Sebastian –, apoi ne-am aprins niște țigări groase, turcești, și ne-am întins pe spate: Sebastian cu privirile printre frunzele de deasupra, eu cu-ale mele pe chipul lui văzut din profil, și fumul cenușiu-albăstrui se înălța, netulburat de nicio adiere de vânt, către frunzișul plin de umbre verzi-albastre, și parfumul dulceag al tutunului se împletea cu miroasurile dulci ale verii din jurul nostru, și mirosul vinului dulce-auriu parcă ne sălta de la pământ nu mai mult de-un deget și ne ținea uite-așa, suspendați.

– Locul ideal ca să-ngropi o ulcică plină cu bani de aur, a zis Sebastian. Mi-ar plăcea să-ngrop câte ceva prețios în fiecare loc pe unde m-am simțit fericit și pe urmă, când aș ajunge bătrân, pocit și abătut, aș putea să mă-ntorc, să dezgrop ce-am îngropat și să-mi aduc aminte.

Eram în al treilea trimestru de când mă înscrisesem la Oxford, însă viața petrecută acolo mi-o socotesc de la

prima întâlnire cu Sebastian, care avusese loc, întâmplător, la mijlocul trimestrului anterior. Eram la colegii diferite și proveneam de la școli diferite; așa fi putut foarte bine să-mi petrec trei sau patru ani la Universitate și să nu fi dat ochii cu el niciodată, dacă hazardul n-ar fi vrut ca el să se îmbete într-o seară la mine la colegiu, iar eu să locuiesc într-un apartament de la parter, care dădea în curtea interioară din față.

Fusesem prevenit în legătură cu pericolele care mă pășteau într-un asemenea apartament de către vărul meu Jasper, singurul care mă considerase, când ajunsesem și eu acolo, numai potrivit pentru niște îndrumări amănunțite. Tata nu s-a oferit să-mi spună nimic. Și atunci, ca întotdeauna, a evitat o discuție serioasă cu mine. Abia după ce mă instalasem deja de două săptămâni bune, s-a gândit și el să pomenească subiectul; și-atunci mi-a spus cât cu sfioșenie, cât cu șiretenie:

— Am vorbit despre tine. M-am întâlnit cu viitorul tău Decan de la Athenaeum. Eu voiam să-i vorbesc despre cum concepeau etruscii nemurirea; el voia să-mi vorbească despre suplimentele de cursuri pentru clasa muncitoare; așa c-am ajuns la un compromis și-am vorbit despre tine. L-am întrebat de câți bani de cheltuială ai nevoie. Mi-a spus: „Trei sute pe an; sub nicio formă să nu-i dați mai mult; majoritatea celor de-aici atâta au.“ Mie mi s-a părut lamentabil, ca răspuns. *Eu* am avut mai mulți bani decât majoritatea când eram înscris aici și ceea ce țin minte este că nicăieri altundeva pe lume și în niciun alt moment al vieții nu ți se-ntâmplă ca, într-un fel sau altul, câteva sute de lire să cântărească atât de mult în balanța importanței și-a popularității tale. Am cochetat cu ideea să-ți dau șase sute – a mai spus tata, pufnind pe nas de câteva ori, cum făcea când era bine dispus –, dar tot eu m-am gândit că, dac-ajunge cumva la urechile Decanului, s-ar putea să i se pară un gest nepoliticos făcut într-adins. Așa c-o să-ți dau cinci sute cincizeci.

I-am mulțumit.

— Știu, este în primul rând excesiv din partea mea, dar ți se scade din capital, să fii sigur... Și-acum, presupun c-a sosit momentul să-ți dau niște sfaturi. Nici eu n-am primit decât o singură dată, de la vărul-tău Alfred. Știai că-n vara dinainte să vin să mă-nscriu aici, vărul-tău Alfred a venit călare până la Boughton, și-anume special ca să-mi dea mie un sfat? Și știi care-a fost sfatul ăla? Mi-a spus: „Ned, un lucru vreau neapărat să te rog. Întotdeauna să porți joben duminica în timpul trimestrului. După treaba asta mai mult decât după orice altceva este judecat un bărbat acolo.“ Și știi ceva? a continuat apoi tata, pufnind pe nas parcă și mai tare. *Întotdeauna* l-am purtat, jobenul ăla. Unii îl purtau, alții nu-l purtau. N-am văzut niciodată să fie vreo diferență între unii și-alții și nici n-am auzit vreun comentariu pe tema asta, dar eu unul întotdeauna mi-am purtat jobenul. Ce trebuie să-nțelegi de-aici este ce efect poate avea un sfat înțelept, dat cum se cuvine și la momentul oportun. M-aș bucura să am și eu pentru tine câteva sfaturi de felul ăsta, dar n-am.

Vărul Jasper a suplinit lipsa. El era fiul fratelui mai mare al tatiei, despre care nu de puține ori spunea – și numai pe jumătate în glumă – că este „Capul Familiei“. Jasper era în anul patru și în trimestrul dinainte se numărase printre cei care puteau spera să capete, într-un viitor previzibil, tricoul albastru de vâslaş; era secretar la Casa Canning și președinte al Camerei studenților pre-absolvenți – adică o personalitate în colegiul lui. În prima mea săptămână, mi-a făcut o vizită protocolară și a rămas la ceai; s-a îndopat cu briose cu miere, tartine cu anșoa și prăjituri cu alune, după care și-a aprins pipa, s-a rezemat de spătarul scaunului de rafie și mi-a expus regulile de conduită pe care le aveam de urmat; a atins majoritatea subiectelor – chiar și astăzi așa putea repeta, cuvânt cu cuvânt, o mare parte din ce mi-a spus el atunci:

— ...Ce studiezi tu, Istoria? O specializare demnă de tot respectul. Cea mai proastă cu putință e Literatura Engleză și următoarea pe listă, tot foarte proastă, este Maestrul Modernității. Ce-ți trebuie ție: ceva de categoria întâi sau de categoria a patra. Între ele, nu e nimic demn de băgat în seamă. Dacă-ți petreci timpul încercând să găsești ceva bun de categoria a doua, de fapt îți pierzi timpul. Trebuie să te duci la cursurile cele mai bune – de pildă, Arkwright despre Demostene – și nu contează dacă sunt la specializarea ta sau nu sunt... Acuma-n materie de haine. Îmbracă-te ca la o casă de țară. Nu purta haină de tweed sau pantaloni de flanel – întotdeauna poartă costum. Și caută-ți vreun croitor de la Londra: acolo te-alegi cu o croială mai bună și cu un credit mai îndelungat... Cluburile. Înscrie-te acum la Carlton și la Rețea la începutul anului doi. Dacă vrei să candidezi la Uniune – și n-ar fi rău deloc să faci treaba asta –, fă-ți mai întâi un renume în afară, de pildă la Canning sau la Chatham și ai grijă să vorbești mai întâi pe marginea referatului... Nu te-aventura pe Colina Vierului...

Cerul de deasupra frontoanelor de vizavi s-a înroșit, după care s-a întunecat. Eu am mai pus cărbuni pe foc și am aprins lumina, dezvăluindu-i, în toată respectabilitatea lor, pantalonii bufanți londonezi și cravata de la clubul Leandru...

— Nu-i trata pe profesorii de-aici cum îi tratai pe cei de la școală; poartă-te cu ei cum te purtai cu preotul din parohie... Ai să vezi că jumătate din anul doi o să ți-o petreci încercând să scapi de prietenii nedorți pe care ți i-ai făcut în primul an... Ferește-te de anglo-catolici – sunt poponari cu toții și mai au și niște accente neplăcute când vorbesc. De fapt, ocolește cu grijă toate grupările religioase: nu-ți fac decât rău...

În cele din urmă, când să plece, mi-a spus:

— A, da, mai era ceva. Schimbă-ți apartamentul.

Aveam camere mari, cu nișe adânci la ferestre și lambriuri pictate, de secol optsprezece; ca boboc, avusesem noroc să le capăt. Vărul meu a continuat pe un ton grav:

— I-am mai văzut pe unii, și nu puțini, care s-au nenorocit având apartamente la parter, cu ferestrele-n curtea interioară din față. Lumea se oprește la tine. Își lasă hainele aici și vine să și le recupereze înainte de sindrofie; tu te-apuci și faci tratație cu *sherry*. Și, până să te dezmeticești, ajungi de te-ai pricopsit cu un bar gratuit pentru toți nechemaii care-ți vizitează colegiul.

Nu pot să spun c-am urmat vreodată, cu bună știință, vreunul dintre aceste sfaturi. Ceea ce știu cu siguranță este că nu mi-am schimbat apartamentul; chiar sub ferestrele mele creșteau micsandre care, în serile de vară, îmi umpleau camerele de parfum.

E simplu așa, privind retrospectiv, să-ți decorezi tine-rețea cu o falsă precocitate sau cu o falsă inocență; să măsluiești datele, însemnându-ți statura pe tocul ușii. Mi-ar plăcea să cred – uneori, chiar îmi vine să cred – că-mi decorasem camerele acelea cu mobile de-ale lui Morris și cu gravuri cu castelul Arundel și că rafturile mele gemeau de volume in-folio de secolul șaptesprezece și de romane franțuzești din al Doilea Imperiu, legate în piele rusească sau în mătase cu ape. Dar nu acesta era adevărul. În prima după-masă petrecută acolo, mi-am atârnat foarte mândru o reproducere după un *Vas cu floarea-soarelui*, de Van Gogh, deasupra șemineului și mi-am instalat un paravan pictat de Roger Fry, cu un peisaj provensal, pe care-l cumpărasem foarte ieftin când Atelierele Omega¹² fuseseră trecute la solduri. Mi-am expus și un afiș de McKnight Kauffer, și niște Foi

¹² *The Omega Workshops*, firmă de design întemeiată de membrii Grupului de la Bloomsbury în 1913, în care obiectele expuse erau anonime, marcate numai cu inițiala grecească omega. Deși s-a desființat în 1919, influența ei s-a păstrat și în anii 1920, mai ales în decorațiunile interioare.